

Esquizoscopi o com il·lustrar l'inenarrable

— Alex Brahim, 2011

Iván Gómez és un consumidor desmesurat d'imatges. La seva passió pel cinema i la idea de relat com a espai de relació entre conscient i inconscient han guiat el seu interès en la pràctica artística. Explorar l'entranya del discurs visual ha estat la resposta a la seva voluntat de transmetre, fent del duel per la impossibilitat d'una representació fidel el punt de partida en la cerca de la seva pròpia mirada.

El lloc simbòlic on es negocien les emocions des de la consciència d'un mateix i de l'altre i que, de vegades, ocupen les imatges és el que ha procurat il·lustrar Iván en la seva trajectòria, inspirat inicialment per la idea lacaniana d'estadi del mirall. Segons aquest plantejament, la ruptura constitutiva que suposa la primera imatge del nen davant del mirall, el reconeixement del seu propi cos, estableix la base per a la futura construcció de significats sobre el que s'és i el que no, és a dir, tot allò que relacionem amb la nostra identitat.

Aquest fons comú de consum, sobre el qual s'activen les impressions a partir dels impulsos, és l'escenari on l'individu retalla i enganxa de manera vinculant cada imatge, cada idea i cada experiència, creant aquesta entitat paral·lela i integrant del jo que coneixem com a subjectivitat. Un espai indefinit, reple d'angles possibles en què es creuen les tensions entre allò propi i allò aliè, entre allò fàctic i allò fantasiós, entre allò nou i allò aprehès.

La cultura visual com a causa i efecte dels intercanvis que succeeixen a la psique, és el patrimoni des del qual Gómez opta abordar els seus temes recurrents, metareferents de la pròpia subjectivitat: la infància, el llegat, la memòria, la dualitat afectiva i moral o les pulsions hedonista i mortuòria. Atenent al relat com a concatenació dirigida que estableix transaccions mentals i emotives en entrar en contacte amb el subjecte, la seva investigació s'ignica i conceptual ha girat al voltant de la idea de muntatge i postproducció, de manipulació i ordenació de la imatge en espai i temps, utilitzant suports com el vídeo, la pintura, l'escultura o el collage i les fonts que conjuguen la producció pròpia i l'apropiacionisme.

Jocs compositius d'elaborada relació entre habitacle i matèria i conceptes com refracció o asimetria caracteritzen les seves formes, una conjunció entre el seu natural instint signic, l'herència artística basca i el permanent exercici de la pulsio escòpica. Procurant una fragmentació del discurs que inscriu, a més a més, una reflexió sobre la construcció de les imatges, Iván ha buscat espais de concomitància entre el sentir personal i l'imaginari col·lectiu, tot situant la seva mirada –i de vegades també el seu cos– en els espais on es construeix la simbologia social.

En el vídeo “Recuerdos de un tacto” (2008) invoca la pedagogia familiar del quotidià revivint rituals de la infància des de la complicitat adulta: banyar-se amb el pare, aprendre a rentar-se les mans o rebre un massatge de la mare. Naturalitat i nostàlgia reconstrueixen en l'ara una memòria en la qual Iván va participar però de la qual no en conserva els records. El seu epíleg, “Éranse dos veces” (2008), construeix un fil argumental sobre la seva infància oblidada a partir de relats dels membres de la família, els quals es reinterpreten a si mateixos dins la nova ficció.

“Postals” (2008) és una dissertació videogràfica sobre el paper de la mirada i de la ritualització del registre fotogràfic en la construcció dels imaginaris. La falsa eufòria del turista davant la càmera, l'avorrit protocol de les sessions fotogràfiques de noces i la provocada apoteosi en la mirada subjectiva als espais de la ciutat subratllen el caràcter tòpic de certes formes de creació de memòria i identitat, posant en evidència la seva condició com a mecanismes preconcebuts que confirmen les categories socials.

La posició del subjecte en l'espai físic i social i el seu paper en la construcció de la mirada seria el següent pas exploratori. El vídeo “La curva” (2009) mostra una reunió de gent a tocar d'una corba per veure passar els cotxes d'un ral·li, costum habitual al nord d'Espanya, en una etnografia que persegueix la mirada objectiva de l'ull invisible i ret homenatge al cineasta Jean Rouch. “Tiravainilla y chocolate” (2009) registra, en baixa resolució, una reunió d'artistes que discuteixen l'efectivitat de l'art d'implicació social i el tipus d'imatges d'autor que genera. Acte reflex, l'atmosfera en si recrea una trobada socioalimentària com les del reconegut autor a qui pica l'ullet al títol. “La voz de otro” (2009) juxtaposa la impossibilitat de la mirada subjectiva en l'enquadrament i la impossibilitat de reeiximent en l'exercici de cant que observem.

Reprent la idea d'espais convergents del social, el fetitxe (la bitlletera) com a punt de connexió simbòlica entre dues identitats socials, el turista i el carterista, seria l'excusa per a activar el relat de “Qué extraño camino me ha llevado hacia ti” (2010). Iván surt pels carrers de Barcelona interpretant el rol de turista i buscant inútilment ser robat, ja que els carteristes sospiten que es tracta d'un policia de paísà. L'experiència es recull en una narració escrita i es completa amb un vídeo que intercala imatges de carteristes al cinema i un suggestiu auto-tutorial de carterisme practicat a casa per l'artista.

En un gir cap a la imatge fixa, la sèrie fotogràfica “It's your turn” (2009) metaforitzaria amb la figura de la guineu la idea d'aguait abordada ja a l'anterior projecte, mentre donava inici a l'exploració material de “El corazón me estallaba” (2009- 2010), una sèrie d'assemblatges, escultures, pintures i dibuixos que funcionen com a relat al·legòric d'antimonumentalitat, amb referències al consum, l'art, les funcions vitals i la quotidianitat.

Plàstica i audiovisual convergrien després per parlar de nou d'un intangible punt de connexió entre identitats: el buit. "Lo más difícil, nada" (2010) és una filosòfica indagació sobre el no-res com a objectiu existencial, materialitzada en un curtmetratge experimental d'impecable factura, que narra la divergència entre una dona que es fa turista per escapar del desamor i un home que es fa 'homeless' per superar la desídia vital. En la seva presentació, el vídeo és instal·lat dialècticament amb assemblatges pictòrics i escultòrics que inclouen una selecció de llibres relacionats i un videomuntatge amb clàssics del cinema. A partir d'aleshores el seu treball se centra en la qüestió fílmica.

"Prometer el infinito" (2011) és una sèrie de fotografies feta a partir de negatius cinematogràfics de 35mm trobats. En retallar-los, empalmar-los i ampliar-los, Iván elabora un doble relat integral: el subjectiu, que explica les violentes i psicològiques seqüències d'imatges, i l'objectiu, que assenyalava al muntatge com a recurs de comunicació i a la imatge fotogràfica com a element constitutiu de la narració cinematogràfica. Aquest és el punt de partida de l'estructura de treball en què ha basat la seva producció més recent.

"El resto es historia" (2010) és una instal·lació de dos vídeos i un objecte 'ready-made' que aprofundeix en la seva reflexió sobre el caràcter psicològic de la imatge cinematogràfica i se centra en les nocions de violència, poder, solitud i peregrinació vital. Va ser creada a propòsit de l'exposició "Sans Soleil", inspirada en el film homònim de Chris Marker i comissariat per Pablo Marte, amb qui Iván integra també el col·lectiu Dobleonada. El seu projecte comú més recent, "Ich will doch nur, daß ihr mich liebt" (2011), és un ping-pong d'imatges fixes a doble pantalla que recorre seducció, elegia històrica, ironia i dramatismes. La cadència d'aquestes epístoles visuals, producte de la interacció, ens parla també de la necessitat de 'feedback' per activar les cadenes de significat. Aquest angoixant requeriment de resposta i de contigüitat per completar el relat és el nou lloc simbòlic en què Iván Gómez centra el seu interès.

Primer lliurament d'una trilogia en procés sobre el muntatge, "Desig de testimoni" (2011), la seva intervenció al cicle "Audiències cardinals", és un ambiciós i honest exercici de recapitulació reflexiva que marca el principi d'un nou estadi d'anàlisi sobre la subjectivitat i l'altre des de la mirada fílmica. Un univers d'imatges de la cultura visual occidental recent forma densos collages sobre làmines de metacrilat instal·lades a l'espai, acompanyades de màquines d'edició de cinema, un videomuntatge a partir de dues pel·lícules i un vídeo que mostra turistes fotografiant un camp de concentració; precedint-los, un aquari amb dues fràgils estrelles de mar encastat en una falsa paret dona la benvinguda al visitant a tall de front d'escenari. A cavall entre memòria i miratge, entre ombra i transparència, aquest espai d'infinites possibles relacions entre imatges a través de la mirada és una escenificació del règim especular, de com les representacions i reflexos que infonen la nostra identitat són consubstancials amb les tecnologies de producció material de la imatge. Família, història, nació, amor, gènere, confort, guerra, reproducció, plaer, solitud, fe, mort... totes formen part del relat de relats.

En aquest lloc intersticial del desig de testimoni que tots necessitem per elaborar la nostra pròpia narració de l'ara, Iván Gómez insisteix a recuperar i repensar el temps pretèrit. Enfront de l'afirmació del present a la societat actual com un 'patchwork' encadenat i inevitable d'inputs i contextos, la subjectivitat només pot esdevenir-se 'in vino veritas' en la intimitat temporal del llenguatge, més enllà d'una robòtica en el consum prefabricat d'imatges. Un enfrontament en què cadascú ha de xifrar les seves metonímies des de la retòrica davant la qual compareix.

La mort del gran relat i la multiplicitat fractal de la societat de xarxes imposen la concatenació individual de metàfores per al relat subjectiu. Conscient del llegat, Iván Gómez fa la seva afirmació del present des de la sinestèsia personal d'antecedents compartits. Navegant allò ontològic i allò hauntològic de la imatge, busca la intel·lectualització del seu significat des del personal cap a l'universal. En el seu trànsit dels dominis sensibles de la mirada al seu revers polític hi ha una valenta, tal vegada èpica determinació: instal·lar el seu objectiu en el lloc invisible on ocorre l'alquímia entre individu i societat.